

Helmuth Krausser*Novice o Norbertu*

I

Januarja me po navadi ni treba dolgo iskati. Kdor hoče kaj od mene, me najde na moji postelji, kjer poslušam radio, gledam televizijo, žrem špagete. Dvakrat na dan se sprehodim od postelje do smetnjaka. To je pa že tudi vse. Mraz me hromí, spravlja v strah. Vase zvit boljčim skozi prste na nogah in pijem italijanski pozni burgundec.

Morda mislite, da želim stvar speljati v drugo smer, kot to počnem pogosto? Nikakor ne. Ta zgodba pripoveduje sicer o Norbertu, vendar bi Norbert sam zadoščal samo za nekaj strani.

Najprej pa nekaj o januarju 1988, ki ni bil januar. Bolj neke vrste oktober. Temperatura je pogosto narasla čez šestnajst stopinj Celzija. Bil je podarjen čas. Nismo bili vajeni, da je zima izpadla, in ni si bilo mogoče misliti, da bosta tudi naslednji zimi izpadli. Praznovali smo čudež. Samo nekaj smučarjev je sitnarilo, vendar, kot ima Bernhard vedno prav: Smrt vsem monoteistom in smučarjem! Točno.

Umrljivost upokojencev se je znižala za dvajset odstotkov in številni sprehajalci so imeli prijazne obraze samo zato, ker so oblaki nad Azori, kjer nastaja naše vreme, zblazneli. Seveda nikdar ne bi govoril o vremenu, ko ne bi v tej zgodbi igralo posebne vloge, se razume.

Z Bernhardom, svojim starim prijateljem, sem sedel na leseni klopi nad neskončno prazno Theresienwiese. Pila sva pavlanerja. V kakšnem ledenem januarju bi dala prednost morda pivu Spaten ali Tucher. Vseeno.

Presojala sva mimoidoče, predvsem stare med njimi, ki jih je sonce magično privlačevalo. Nagubanci so se srečni prerivali mimo. Vsakemu mimošepajočemu sva nazdravila. Zvečine so celo odzdravljali. Treba je omeniti, da sva si z Bernhardom dan prej ogledala film *Barfly* Barbet Schroeder, v katerem se pojavlja cel kup krasnih starih možakarjev, polnih ostroumnosti in poezije. Ta film naju je močno ganil, razveselila sva se staranja, postala sva močno abotna, nisva se bala časa in o pomembnih stvareh sva se pogovarjala v kratkih stavkih. Tudi pivo je storilo svoje. Počutila sva se zelo prijetno. Na tem mestu je treba takoj dodati, da Norbert filma ni videl. Namesto tega si je ogledal Bertoluccijevega *Poslednjega cesarja*. Takšne podrobnosti pogosto razložijo veliko.

Sedela sva torej in pila, dokler ni sonce zatonilo za veleblagovnico. Potem sva odprla časopis, preštudirala filmski spored in ugotovila, da ni bil mamljiv. Zato sva sklenila, da obiščeva Astrid.

Astrid pri tej zgodbi ne igra prevelike vloge. Bernhard je takrat spal z njo, več pa ni bilo. Astrid je velikokrat dobivala obisk, ker je njeno stanovanje ponujalo prostor in je imelo zanimivo lego, namreč poševno čez glavno železniško postajo. Okna njene kuhinje so bila orošena in umazana in napolnjena z modro svetlobo. Astrid je ljubila temačnost, zasvojena je bila s povsem zavrtim esteticizmom in nenehno je igrala v gledališču. Surrealistični komad na francoski način, zlagan in šestdeset let zapoznel. Ustnice si je mazala krvavo rdeče, to naj bi delovalo fatalno in nevarno. Celo pivo je pila samo iz dolgovratnih vinskih kozarcev. Večina njenih prijateljic je pripadala militantni lezbični sceni.

Ampak njeno stanovanje je imelo zares lepo lego. Njeno razmerje do Bernharda je bilo polno vzajemnega posmehovanja in je ravnokar umiralo. Preveč različna sta si postala. Prej sta si bila edina vsaj še pri Hölderlinu, čeprav iz različnih motivov. Zdaj pa je Bernhard poskusil nov življenjski občutek, zelo zemeljski, preprost, naravnost skoz realnost. Svoj besedni zaklad je reduciriral najmanj za dvajset tisoč besed in navduševal se je nad minimalistično zgrajenimi stavki kot: "Bili so moški, ki so počeli." Ta stavek žal ni bil njegov, temveč si ga je izmislil veliki Charles in ga je bilo komajda mogoče variirati, kaj šele preseči.

Kljub temu je bil Bernhard takrat januarja precej zadovoljen in dobre volje, in edina njegova jeza se je imenovala Astrid. Ni je mogel več prenašati

in degradiral jo je v uporabno pohištvo, v jalovišče sperme. Astrid je storila enako, vendar je to pospremila še s stavki, polnimi mističnosti in bombastičnosti. Krčevito je preprečevala vsakršno nepomembnost. Bilo je strašno. Dolgočasila sta se in nastala je tišina. To pa v Astridini kuhinji ni delovalo tako strašno, kajti vsi smo gledali navzdol, na zmešnjavo tirov in kretnic, na kovčke in otroke, pločevino in steklo, brezdomce in postajno policijo. Slišali smo za priporočljive cilje, ki jih je oznanjal zvočnik, in glasno kričanje nogometnih navijačev, ki so se pretepali z navijači drugega moštva. Mahali smo vlakom in pozdravljali potnike. Jasno je, da tudi to enkrat postane dolgočasno.

Zdelo se je, da začenja Bernhard pripovedovati samo zato. Iz potrebnosti situacije, ki je zahtevala pogovor. Ves popoldan sem sedel z njim, vendar niti namignil ni na to stvar.

Že nekoliko opit je segel po kozarcu, srknil iz njega in dejal:

"Ali veste, kaj bo danes naredil Norbert? Ugibajte! Nikdar ne boste uganili!"

"No, kaj?"

"Ravnokar se ubija."

Napeli smo ušesa.

"Jaja," je nadaljeval Bernhard, "Norbert je prišel danes opoldne naravnost k meni in dejal, da je dober dan za umret, da se bo odpeljal v gozd in napeljal izpušne pline v avto. To naj bi bila baje učinkovita zadeva. Pomislite, v erotični trgovini je kupil lisice. Z njimi se hoče prikleniti na volan. In peljati se hoče globoko v gozd, kajti če bo odkrit in rešen prehitro, bodo ostale hude možganske poškodbe ..."

Črhnili nismo niti besedice. Nekako se mi je zahotelo, da bi se smejal, vendar nisem hotel delovati brez pietete.

"Čeprav je šele pred dvema dnevoma spoznal neko žensko," je pripovedoval Bernhard naprej, "ko pa je bil tako dolgo sam ..." Astrid ga je ustavila. Njen obraz je bil eno samo prizadeto začudenje.

"Ali ga nisi poskusil nekako odvrniti od tega?" Bernhard je v znak nemoči dvignil obrvi. "Kaj naj bi sploh rekel? Kaj filozofskega? Ne, prišlo je tako znenada ... Nimam izkušenj s takšnimi konverzacijami. Rekel sem mu, da je šestnajsti junij simpatičen datum smrti ... vse drugo se mi je zdelo prekičasto."

"SAJ TO NI MOGOČE!" je zakričala Astrid.

"Rekel je, da je vse že dolgo načrtoval, in sploh ni bil vznemirjen..."

Tem bolj se je razburila Astrid. Norberta še nikdar ni videla, vendar jo je novica o njegovem samomoru spravila čisto ob živce. Zaletavala se je od enega zidu do drugega in hudo padla iz svoje sicer morbidno dolgočasne vloge. Njena preteklost je bila zasenčena z malo mrtvimi, bila je nasploh dobro varovana in nedramatična, pri tem je postal umirajoči Norbert že senzacija.

Bernhard je še poročal, da mu je Norbert izročil majhno črno knjigo s pesmimi. Prisluhnil sem. Tu bi se dalo morda kaj ukrasti.

"Ali so za kaj, pesmi?"

"Zadnje strani je mogoče še uporabiti ..."

"Škoda."

"VI CINIKI, PREKLETI CINIKI! Tega vendar ne mislite resno?" je kričala Astrid.

Z eno roko sem jo objel. Bili smo precej družinski, mi trije, poznali smo se že dolgo, spali drug z drugim, v dobrih in slabih časih.

"Verjetno prvič tako ali tako ne bo uspelo," sem rekel. "Verjetno ga bo postalo strah, ali pa nima dovolj bencina, ali pa so lisice iz Hongkonga. Mislim, da se pri takem vremenu ni mogoče zadovoljivo pokončati. Prav gotovo bo jutri spet prišel domov in bo poklical tisto žensko ..."

Norberta sem videl samo enkrat ali dvakrat. Imel je sobo ob Bernhardovi. Stanovala sta kot podnajemnika v neki hiši ob Nymphenburškem kanalu. Norbert je bil nenavadno bled in njegov obraz je bil videti enakomerno gladek in nespektakularen. Njegovi na kratko postrizeni lasje so bili tako črni kot Yamamotove srajce, ki jih je nosil. Z Bernhardom ga je vezala ljubezen do vodne pipe, s katero nikdar nisem znal kaj početi. Tako Norberta nikdar nisem поблиže spoznal. Bernhard je z njim šel večkrat tudi v kino. Vendar ni iz tega nikdar nastala niti najmanjša anekdota. Nisem občutil obveze, da bi moral biti žalosten. En slab pesnik manj.

"Pokličimo ga!" je rekel Bernhard.

Klicali smo Norberta. Vsako polno uro. Počasi smo doumeli, da bi lahko bilo res.

Opolnoči sem se poslovil, kajti večer je zašel v slepo ulico. Astrid je Bernhardu očitala nemoč, da bi kaj ukrenil, očitala mu je dušni mir,

s katerim jo je ošlataval ob tako tragični uri. Pri tem je verjetno čisto pozabila, da je Bernhard prebral vsa prevedena dela Mishima in da je imel zbirko japonskih mečev Sepukku.

Bernhard pa je nenehno godrnjal, naj ne počne takšne neumnosti in naj že vendar sleče bluzo, smrt naj bi bila nekaj za mrtve. Oba sta se razumela kot kit in človek.

Na poti domov sem se spomnil, da je Norbert verjel v reinkarnacijo. To se mi je zdelo čudno. Zakaj naj bi potem naredil samomor? Poželenje po novi lupini? Končno je bil mlad, zdrav in celo brivsko vodico je že oglašal.

II

Vsak dan sem poklical, da bi bil na tekočem. Nič novega ni bilo. Norberta še ni bilo domov. Videti je bilo, kot da ima že vse za sabo. Vsak pogovor se je vrtel okrog Norberta. Nihče mu ni nikdar prej posvečal toliko pozornosti.

Smrt je obsežna tema. Grozljivke, ki so jih vrteli ta teden v filmski delavnici, so bile proti temu komajda omembe vredne. Kljub temu smo razpravljali tudi o njih, kajti téma Norbert je sčasoma povzročala nelagodje, predvsem zato, ker ni bilo mogoče razpoznati motiva. Zato je Norbert zavzel nasproti nam žalujočim zagonetno, nadmočno pozicijo. To nam ni bilo všeč. Vsi smo bili super tipi in zelo pametni in vedeli smo, kako deluje svet. Poskušali smo se zamotiti in smo šli na postajo k točilni mizi iskat stare moške, ki bi nam pripovedovali nove zgodbe. Večinoma pa so bile zgodbe še starejše od moških. Samo eden, s tankimi sivimi lasmi, razbitim nosom in globoko v votlinice potisnjenimi vodenimi očmi je bil smešen. Za stotaka nas je hotel angažirati, da bi ga bičali.

Sprva smo mislili, no ja, lahko zaslužen denar, in šli smo z njim, ko pa je šlo zares, so nas prevzeli pomisleki. Saj vendar ni lepo, bičati stare može. Zatorej smo vzeli samo denar in smo se umaknili, ne da bi uporabili silo. Sicer pa smo medtem bili že tako prepričani, da je Norbert mrtev, in Bernhard je naslednjega dne oddal prijavo, da ga pogrešamo. Ne vem natančno, zakaj je mislil, da je potrebna. Morda zato, da bi se s pomočjo kifeljcev prepričali.

Vsekakor je bila dobra odločitev, kajti stvári je dodala groteskno plat. Naslednjega jutra so se štirje moške v uniformi odpravili v Norbertovo stanovanje, da bi si ga ogledali. Razdrli so pol sobe in še pregledali, ali se morda ne skriva kje med pohištvom. Zveni neverjetno, vendar je bilo tako. Našli niso niti kakšnega poslovilnega pisma, to se mi je zdelo škoda. Poslovilna pisma so namreč tako lepo patetična in melodična. Malo predtem sem si namreč kupil antologijo poslovilnih pisem in se z njo zelo lepo zabaval.

Bernharda so skrbno in vsiljivo izprašali in povedal je vse, kar je vedel. Kljub temu so policaji pri svojem iskanju našli komajda kakšen indic. In da so končno vsi štirje preiskali majhen vrt, sklonjeni med grmovjem in gredami z rožami, si skorajda ne upam povedati. Saj mi gre pri tem takoj po gobe vsaka verodostojnost. Nič ne de. Tako je pač bilo. Policisti so se umaknili.

Bernhard si je prisvojil Norbertov mali črno-beli televizor, s čudnim občutkom smo sedeli pred njim, in ob tem sem bral še Norbertove posthumne stvari. Trivrstične, ohlapno rimane verze, ki so prosili za ljubezen in mir.

Lichtenberg je trdil, da lahko tisti, ki spravi skupaj vse svoje pametne domislice, napravi iz vsega uspešno delo. Vsak naj bi bil vsaj enkrat na leto genij. Naj bo Georg Christoph počaščen v globini svojega groba, vendar se v tem moti. Mala črna knjiga je bila dokaz za to. Nič od tega, noben stavek ni bil vreden kraje.

Ko smo tako brili šale na račun te smešne zapuščine, so pridrveli Norbertovi starši. Mati je bila videti kot kaka mati in nič drugače, in ves čas je tulila, mahala z rokami in stresala glavo.

Oče pa, debelušen petdesetletnik, je odšel naravnost v Norbertovo sobo in se pripravljaj, da bo odnesel pohištvo. Na naše previdno vprašanje, kaj naj to sploh pomeni, se je izkazalo, da sploh ni žalosten. Prav nasprotno, tulil je od jeze.

"UBIL? Da se ne bom moral smejeti! Ta se ne bo ubil! Pobegnil je! Potepat se je šel!" Strašno je preklinjal svojega izjalovljenega sina in povedal, da je Norbertov avto njegova last, da ga filius še ni plačal, svinja.

"Nekje na plaži leži, lenuh!" Da bi rešil svoj denar, je hotel pobrati sinovo klavno pohištvo.

"Avto sem mu kupil pod pogojem, da mi ga odplača v obrokih! Ampak ne, že mesece se ni oglasil. In zdaj naj bi bil napravil samomor? S tem ima za norca lahko morda vas, mene pač ne!"

Pregledal je vse kote.

"Kje je televizor? Vem, da je imel televizor!"

Bernhard je postal čisto plašen.

Na srečo je situacijo rešila Bernhardova stanodajalka. Korajžno je posredovala in debeluhu pokazala vrata. Vendar je še celo večnost stal med hišo in kanalom in kričal, da bo svoj denar že še prišel iskat, da bo spet prišel, nedvomno. Njegova žena je ves čas stala ob njem in obraz si je zakrivala z rokami. V žalost zaradi sinove smrti se je verjetno pomešala sramota zaradi izredno živahnega moža.

Oddahnili smo se in spet posedli pred televizor. Teorija njegovega očeta, pa naj se je zdela še tako zavaljeno neumna, nas je kljub vsemu pripravila do tega, da smo razpravljali o možnosti, da ga je Norbert resnično popihal. Mogoče je vse. Če je hotel izginiti, zakaj potem to zavajanje? S kakšnim namenom? Saj to bi bila velika svinjarija, smo pomislili. Premlevali in preobračali smo možnosti.

Ne, ne, Norbert, o tem smo bili prepričani, leži prav gotovo kje naokrog, vendar ne na plaži.

III

Minila sta dva tedna, Norberta pa nismo našli. Takrat smo telefonske pogovore začeli z vprašanjem: "Novice o Norbertu?" In končali z zahtevo: "Pokliči me, če boš kaj izvedel!"

Takrat je Bernhard pretrgal z Astrid, vendar ji tega ni povedal osebno. Preprosto ni več šel k njej. To je vsekakor mogoče razumeti, kajti užaljena Astrid je bila v svojih afektih nevarna. Vsakokrat, ko je mislila, da bo Bernhard prišel, si je na lica namazala več kot preveč šminke, da bi bile solze videti bolj dramatične. Če sem jo obiskal jaz, mi ni tulila samo na ušesa, temveč me tudi ozmerjala, trdila je, da sem Bernhardov ovaduh in slamnati mož in da mu še sveže povem vse, kar govori o njem. To se mi je zdelo nesmiselno blebetanje, kati Bernhard se sploh ni zanimal več za to, kar je Astrid govorila o drugih. Astrid je medtem razbila na kupe vinskih

kozarcev na kuhinjski mizi in se obnašala kot kakšna štirinajstletnica, katere prva ljubezen je odpotovala v kak zelo oddaljen kraj. Pri tem je bil Bernhard zanj samo neke vrste statusni simbol. O ljubezni niti sledu. Če bi Bernhard čakal samo tri ali štiri tedne, bi ga verjetno zapustila, in vse bi poteklo mirno.

Jaz sem stal med obema in tako moral poslušati niz sovražnosti. To mi je počasi šlo na živce, odpeljal sem se na šahovski turnir v Allgäu in tam obtičal v snegu. Na mah je zima vse nadomestila. Moja duša se je zavila v debel šal, postala je otopela in slepa, moja igra pa šušmarska. Turnir je bil povsem ponesrečen.

Ko sem se vrnil, se je Bernhard zagledal v neko meščansko dekle, katere nenavadna realitika ga je čisto navdušila. V posteljnih zgodbah, ki jih je pripovedoval, je mrgolelo obilnosti in drastičnosti. Pri kavsanju mu zdaj ni bilo treba toliko govoriti.

Astrid se je medtem odločila, da bo svoje življenje temeljito spremenila, in odselila se je v drugo mesto.

Ob teh korenitih spremembah smo na Norberta skorajda pozabili. Pri tem pa je postajala zadeva vedno bolj čudna. Končno se je v gozd odpeljal z živordečim kombijem. Vsaj te štiri tedne ne bi mogel ostati neodkrit, polno dima bi moralo biti v njem, vsakdo bi moral takoj videti, kaj se je zgodilo. Sprehajalec, otrok, ki se je tam igral, gozdar, nekdo bi ga moral najti. Nekaj ni bilo v redu. Saj v tej prenaseljeni Nemčiji ni kraja, kjer bi živordeč kombi (z nalepljenimi rožicami!) lahko tako dolgo subverzivno nekje stal ...

Počasi smo pošteno dvomili o Norbetovih resničnih samomorilskih namenih. Morda očetje o svojih sinovih vedo kljub vsemu več, kot se na splošno misli.

IV

Februar je minil, in najpozneje v začetku marca smo se nad Norbertom močno jezili. Da bi preminil, mu zdaj ni več verjel nihče. Če že ni poslal poslovilnega pisma, potem bi lahko pisal vsaj kakšno razglednico z lepimi pozdravi.

Zakaj nas je tako divje zajebal? Zakaj naj bi bilo to dobro? Zakaj ves ta tingeltangel z malo črno knjigo, ki jo je verjetno nakracal v noči pred svojim begom?

Če bi se takrat vrnil, s kakšnim neumno zlobnim stavkom v gobcu, bi ga pretepli in ga z njegovim kombijem potopili v kanalu. Jezilo nas je tudi, da smo ga jemali tako resno, ko bi pa moral vsak tepec uvideti, da zadeva ni bila povsem čista.

Šestnajstega januarja je izginil, vendar je še petnajstega plačal najemnino za dva meseca. Čemu? Če je imel tako rad svojo najemodajalko, potem bi zadostovala tudi *ena* najemnina. Naša domneva je bila, da se bo natančno petnajstega marca spet pojavil, zagorel in muzajoč se. Morda je hotel svoje starše samo jeziti. Najemodajalke pa nam je bilo žal. Nenehno so k njej klicali ljudje, ki bi radi dobili Norbertovo sobo. Njegov namen, da se odstrani, se je hitro razširil naokrog in brezdomstvo je premagalo vsako pieteto. Vedno znova so prihajali v hišo tipi, oboroženi z bančnimi izpiski, rodovnikom in psihiatričnim izvidom. Vsak dan jih je nekaj poklicalo in povprašali so, ali so Norberta končno našli.

Ne. O Norbertu nič novega. Njegov črno-beli televizor se je tudi pokvaril in Bernhard je razvalino postavil tja, kjer je stal. Imel je dovolj opravka s tem, da bi razkril skrivnosti svojega meščanskega dekleta, ki so verjetno vse ležale nekje med vulvo in maternico. Jaz sem se odločil, da bom napisal svoj prvi roman, in Astrid nas je razveselila z novico, da je bila sprejeta na filmsko akademijo na Dunaju. Skratka, zaposleni smo bili sami s seboj, in ko ni nihče več pomislil na to, so prišle novice o Norbertu, natančneje, petnajstega marca.

S svojim bendom sem takrat nastopil v kavarni z imenom *Esterhofen*, organizatorji pa so bili največje svinje, kar sem jih kdaj srečal, in ravno ko smo hoteli razbiti opremo, je vstopil Bernhard in povedal, da je policija poklicala najemodajalko in sporočila, da je soba prosta. Norberta da so našli, v gozdu blizu Nürnberga. Videti je moralo biti precej strašno. Tekača, ki ga je odkril, so v hudem šoku odpeljali v bolnišnico.

V tem hipu je na odru začel igrati blazno slab džezovski bend, in različne stvari so mi šle po glavi, na primer, da v Nemčiji resnično še obstajajo kraji, kjer dva meseca nihče ne pride mimo. To se mi je zdelo pomembno. Akordi razglašene kitare so brezplačno doneli po dvorani. Z Bernhardom sva šla na hodnik, in prvo, kar sva ugotovila, je bilo, da lahko Norbertov

oče, ta debeluh, na svoj avto pozabi. Tega smradu, sva si rekla, ne bo nikdar več spravil iz avta. To naju je veselilo.

Izbral, prevedel in spremno opombo napisal **Slavo Šerc**

Helmut Krausser se je rodil leta 1964 v Esslingenu, živi v Germeringu pri Münchnu. Študiral je arheologijo, umetnostno zgodovino in gledališko vedo. Napisal je romane *Könige über dem Ozean* (1990), *Fette Welt* (1992), *Melodie* (1993) in *Thanatos* (1996) ter zbirki kratke proze *Spielgeld* (1989) ter *Die Zerstörung der europäischen Städte* (1994). Zgodba *Novice o Norbertu* je iz zbirke *Spielgeld*.

Thomas Meinecke se je rodil leta 1955 v Hamburgu. Živel je Münchnu in potoval po Združenih državah, od leta 1994 živi v neki bavarski vasici. Napisal je zbirko *Mit der Kirche ums Dorf* (1986), iz nje je prevedena zgodba *Študent v zablodi*. Leta 1996 je izšel njegov roman *The Church of John F. Kennedy*.

Radek Knapp se je rodil leta 1964 v Varšavi, od leta 1976 živi na Dunaju. Leta 1994 je izšla zbirka kratkih zgodb *Franio*, ki je dobila nagrado za najboljši knjižni prvenec v Nemčiji. Iz nje je tudi zgodba *Komet*.

Robert Menasse se je rodil leta 1954 na Dunaju, tam tudi živi. Po izobrazbi je literarni teoretik. Sedem let je živel v Sao Paulu. Debitiral je z romanom *Sinnliche Gewißheit* (1988). Velik uspeh je dosegel z delom *Selige Zeiten, brüchige Welt* (1991), prav tako z romanom *Schubumkehr* (1995). Piše tudi politične eseje. Zgodba *Startati, začeti znova ...* je bila prvič natisnjena v zborniku nemške mlade proze *Wenn der Kater kommt* (1996).

Alissa Walser se je rodila leta 1961 (hčerka pisatelja Martina Walserja). V New Yorku in na Dunaju je študirala slikarstvo. Prevaja iz angleščine, živi v Frankfurtu. Leta 1992 je za zgodbo *Geschenkt* prejela nagrado Ingeborg Bachmann v Celovcu. Leta 1994 je izšla zbirka kratke proze *Dies ist nicht meine ganze Geschichte*. Zgodba *Stanovanje se zmeraj najde* je izšla v zborniku nemške kratke proze *Wenn der Kater kommt* (1996).